

Handläggare
Karolin Bogren Gavling
Telefon: 08-50812196**Till**
Södermalms stadsdelsnämnd
18 september 2025

Remiss Lekvärdesriktlinjer – utformning av förskole- och skolgårdar

Svar på remiss från kommunstyrelsen dnr KS 2025/935

Förvaltningens förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart

Sammanfattning

I kommunfullmäktiges budget 2023 och 2024 fick utbildningsnämnden i uppdrag att i samarbete med kommunstyrelsen, förskolenämnden, stadsbyggnadsnämnden, stadsdelsnämnderna och SISAB ta fram lekvärdesriktlinjer för förskolegårdar och skolgårdar. Riktlinjerna ska säkra tillräckliga yttorlekar, en hög pedagogisk kvalitet samt grönska i utemiljön. Enligt uppdraget ska riktlinjerna så långt som möjligt vara styrande för såväl kommunala som fristående förskolor och skolor.

Lekvärdesriktlinjer ska säkerställa att Stockholms förskole- och skolgårdar uppnår de goda lekvärden som staden eftersträvar och att de samhällsviktiga synergier som gårdarna skapar når sin fulla potential. Vidare ska lekvärdesriktlinjerna användas av samtliga nämnder, bolag och privata aktörer vid planering av placering, storlek och utformning av förskolegårdar och skolgårdar. Riktlinjerna ska användas vid planering av nya gårdar och vid upprustningar av befintliga gårdar.

Förvaltningen ser positivt på att staden har en tydlig och enhetlig bild av vad som är en god utemiljö för barn och unga samt stärker barnens utemiljö.

Förvaltningen tycker det är viktigt att det fortsatt är barnets perspektiv som lyfts fram och samnyttjandet eftersom staden har den plats den har. Grönytor och rörelseperspektivet är också viktigt att fortsatt ha med i dokumentet samt zoneringsperspektivet. Samt att riktlinjerna sätter fokus på gröna miljöer och utbyte av hårda ytor eftersom det gynnar både barns utveckling och som arbetet med att möta ett ändrat klimat.

Det är också viktigt att det lyfts fram att gårdarna innehållsmässigt även ska hålla hög pedagogisk kvalitet.

Förvaltningen anser att det finns behov av att komplettera riktlinjerna utifrån innerstadens förutsättningar. Att kompensatorisk yta, exempelvis parker och parklekar, värderas på samma sätt för att uppnå riktlinjerna.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet ”Lekvärdesriktlinjer – utformning av förskole- och skolgårdar” till Södermalms stadsdelsnämnd för yttrande senast den 16 september 2025. Förvaltningen har fått anstånd till den 19 september 2025. Ärendet har remitterats till samtliga stadsdelsnämnder, stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, Stockholms Stadshus AB och kommunstyrelsens råd för Agenda 2030.

Ärendet

I kommunfullmäktiges budget 2023 gavs utbildningsnämnden i uppdrag att, i samarbete med förskolenämnden, stadsbyggnadsnämnden, stadsdelsnämnderna och SISAB, att ta fram och införa lekvärdesriktlinjer för förskolegårdar och skolgårdar. Riktlinjerna ska säkra tillräckliga yttorlekar. I budget 2024 utökades uppdraget med att inkludera kommunstyrelsen i samverkan och att riktlinjerna även skulle säkra en hög pedagogisk kvalitet samt grönska i utemiljön. Riktlinjerna skulle även så långt som möjligt vara styrande för såväl kommunala som fristående förskolor och skolor.

Uppdraget angränsade även till två andra budgetuppdrag som utbildningsnämnden var ansvarig för i budget 2023 och 2024. Utbildningsnämnden gavs i uppdrag att, i samarbete med förskolenämnden, stadsdelsnämnderna och SISAB, ta fram en strategi för gröna skol- och förskolegårdar som ska syfta till att byta ut traditionella material, och hårdgjorda ytor mot mer gröna ytor och naturmaterial, samt prioritera plantering av fler träd och buskar på gårdar med höga temperaturer. Därtill ska utbildningsnämnden, i samarbete med förskolenämnden, stadsdelsnämnderna och SISAB, med Malmö stad som förebild, ta fram ett koncept för gröna skol och förskolegårdar med en plan för hur detta kan genomföras på minst 15 skol- eller förskolegårdar under mandatperioden. I uppdraget med att ta fram lekvärdesriktlinjer inkorporerades uppdragen om att ta fram en strategi och ett koncept för gröna gårdar.

Lekvärdesriktlinjerna lyfter den gröna och naturliga lekmiljön som en betydelsefull del i att skapa goda utomhusmiljöer för barn och unga.

Utbildningsförvaltningen har även i ett separat ärende till utbildningsnämnden (UTBF 2023/986) presenterat hur förvaltningen har genomfört och planerar att genomföra åtgärder på totalt 12 skolgårdar med fokus på grönska under mandatperioden. Synergier mellan framtagandet med Lekvärdesriktlinjer och utbildningsförvaltningen skolgårdsprojekt har funnits löpande under projektiden. Förskoleförvaltningen stödjer och samordnar stadsdelsförvaltningarnas och SISABs arbete med förgröning av fem föreslagna förskolegårdar under 2026.

Lekvärdesriktlinjer med lekytefaktorn (LYF)

Lekvärdesriktlinjer ska säkerställa att framtida förskole- och skolgårdar i staden uppnår de goda lekvärden som staden eftersträvar och att de samhällsviktiga synergier som gårdarna skapar når sin fulla potential. En bedömning med hjälp av beräkningsverktyget lekytefaktor (LYF) ska göras av alla aktörer som planerar och bygger förskola eller skola, såväl privata som kommunala.

Riktlinjerna kommer även kunna nyttjas på det befintliga beståndet för att identifiera vilka lekvärden som eventuellt saknas på gården. Vilken ambitionsnivå staden väljer att rusta upp det befintliga beståndet på är inte reglerat i riktlinjerna utan riktlinjerna ger inriktning i gestaltning och en hjälp till prioritering. Nivån på upprustningsprojekt är därefter upp till beställaren utifrån resurser, behov och prioriteringar.

Lekvärdesriktlinjerna är uppdelade i ett huvuddokument med två bilagor:

- Lekvärdesriktlinjer, Utformning av förskole- och skolgårdar. Beskriver kunskapsläge och grundläggande förutsättningar för att skapa goda lekmiljöer utomhus. Beskriver Stockholms stads ambitioner med lekvärdesriktlinjer för utformning av friytor på förskole- och skolgårdar. Beskriver bedömningsverktyget Lekytefaktorn (LYF) och de lekvärden som ingår i detta.

- Bilaga 1. Stödmaterial, Lekvärden i praktiken
Beskriver hur gårdarnas friytor ska disponeras och utformas för att uppnå goda lekvärden.
- Bilaga 2. Beräkningsverktyget, Lekytefaktor (LYF)

Bilaga i excelformat som ska fyllas i under planering och upprustning. Verktyget bedöms i två steg. Steg 1: Tomtens beskaffenhet; friyta, topografi och naturmark. Steg 2: Hur friytan aktiveras med zoner, aktiviteter och gestaltning.

Lekvärdesriktlinjer främjar grönnare gårdar

Lekvärdesriktlinjerna fastslår att stadens förskole- och skolgårdar ska ge lek i grön och naturlig miljö en central funktion i val av tomt

och i gestaltningen av gården. Flera studier visar på sambandet mellan gröna miljöer och barns utveckling. Gröna utemiljöer främjar lek och samspel mellan barn och unga oberoende av ålder, kön och eventuella funktionsnedsättningar. Barn och unga återhämtar sig även bättre i gröna miljöer i stället för en byggd traditionell lekplatsmiljö.

Genom att utöka, bevara och förvalta grönområden skapas goda synergieffekter inom miljö och hållbarhet. Klimatanpassning, biologisk mångfald och reduktion av växthusgaser till atmosfären är alla områden som gagnas av att använda sig av mer naturligt material och mindre hårdgjorda ytor.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i stadsdelsdirektörens stab och kansli i samverkan med förskoleavdelningen. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen och pensionärsrådet den 8 september.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ser positivt på att staden har en tydlig och enhetlig bild av vad som är en god utemiljö för barn och unga samt stärker barnens utemiljö.

Förvaltningen tycker det är viktigt att det fortsatt är barnets perspektiv som lyfts fram och samnyttjandet eftersom staden har den plats den har. Grönytor och rörelseperspektivet är också viktigt att fortsatt ha med i dokumentet samt zoneringsperspektivet. Samt att riktlinjerna sätter fokus på gröna miljöer och utbyte av hårda ytor eftersom det gynnar både barns utveckling och som arbetet med att möta ett ändrat klimat. Det är också viktigt att det lyfts fram att gårdarna innehållsmässigt även ska hålla hög pedagogisk kvalitet.

Förvaltningen anser att det finns behov av att komplettera riktlinjerna utifrån innerstadens förutsättningar. Att kompensatorisk yta, exempelvis parker och parklekar, värderas på samma sätt för att uppnå riktlinjerna.

I del ett eller i inledningen kan riktlinjerna förtydligas med ett avsnitt som förklarar ett nuläge för hur förutsättningarna ser ut i Stockholm. Exempelvis har innerstaden en utmaning i att få tillgång till tillräcklig yta vid nybyggnation eller att förskolan inryms i bottenplan på ett flerfamiljshus. Genom att tillföra detta skulle lekvärdesriktlinjerna bli mera trovärdiga och inte enbart en riktning och ett önskat läge. Att bygga förskole- och skolgårdar i en urban miljö är idag en utmaning. Men samtidigt är det positivt att dokumentet ska säkra tillräcklig ytstorlek.

En av förvaltningens kommunala förskola, Tullstugan, ingår i arbetet med ”Gröna gårdar”. Det är SISAB som på uppdrag av förskoleförvaltningen identifierat prioriterade förskolegårdar för upprustning utifrån den strategi och det koncept för gröna gårdar som tagits fram

Riktlinjerna har ett fokus på gårdarnas betydelse för fysisk aktivitet. Det ser förvaltningen som positivt då detta ligger i linje med den reviderade läroplanen där förskolläraren fått ett tydligare ansvar för att främja fysisk aktivitet.

Barnrättsanalys

Enligt barnrätten så har barn i staden rättigheter enligt barnkonventionen. Staden har skyldighet att tillgodose dessa rättigheter. Alla barn och unga har rätt till god hälsa, utbildning, lek, vila och trygghet. Stadens uppdrag är att utforma skol- och förskolegårdar där alla barn, oavsett rörelseförmåga, intresse, personlighet eller preferens så att dessa rättigheter blir tillgodosedda. Eftersom barn och unga tillbringar majoriteten av sin tid på förskolan och skolan blir dessa platser centrala när det gäller att efterleva barnkonventionen. Lekvärdesriktlinjerna med lekytefaktorn är ett stöd för staden för att svara till det ansvaret.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningens bedömning är att ärendet inte har någon påverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män. En vidare jämställdhetsanalys genomförs därför inte.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Snorre Berglund
Stadsdelsdirektör
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Lena Kullberg Boman
Avdelningschef
Södermalms
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Lekvärdesriktlinjer - utformning av förskole- och skolgårdar.
2. Stödmaterial, Lekvärden i praktiken (bilaga 1)
3. Beräkningsverktyget, Lekytefaktor (bilaga 2)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Snorre Berglund, Stadsdelsdirektör	2025-09-02
Lena Kullberg Boman, Avdelningschef	2025-09-02